CZU: 343.22

PARTICULARITĂȚIILE EXCESULUI DE AUTOR

THE PARTICULARS OF COPYRIGHT EXCESS

MERCUȘ Radu
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID: 0009-0005-3940-6280
E-mail: mercus.radu@usm.md

Summary. *Nowdays 21st century expressed concept of the contemporary period through evolution in differnt fields of activity therefore refer also to law requires daily to adapt law of the legislation accord to the actuality so that the legal institution in the person of those who are active in the field apply the law uniformly for level of crime in society to register a minimum level and procedural actions that must taken aimed discovered also for the purpose prevent or combat crimes committed either from simple people who had no conflict with law or more complicated situations when group of people established a plan of actions to cause material or moral damage to natural or legal persons.*

Actually we have state institutions such as parliament which is responsible for adopt of normative acts in different fields connect national law compare to international commitments expressed through agreements signed between Republic of Moldova and European Union ensure a decent life for citizens prevent level of corruption, to develop education and culture, work conditions, social partnership for different categories of person, increase salary level, etc

Respect human rights must correct illegal decisions or modify errors in activity public service accord to the necessary condition for the state fulfills obligations from example which respect obligations taken from the international level for different organizations which we have considered membership assumed certain commitments which must respect.

Cuvinte-cheie: *Participanții la infracțiune,exces calitativ de autor,exces cantitativ de autor, huliganism,exces de autor*.

Subiectul general pe care îl abordez este participanții la infracțiune art.42 din Partea Generală cap.IV a Codului Penal al Republicii Moldova însă nu mai puțin important este situația când în cadrul unei infracțiuni ceea ce s-a stabilit nu s-a respectat adică unul dintre participanții sau co-făptuitori a săvârșit acțiuni care nu au fost planificate sau reprezintă o depășire a atribuților din cadrul unei infracțiune în asemenea caz ne referim la conceptul de exces de autor reglementat de art.48 din Codul Penal al Republicii Moldova.

Prin noțiunea de exces de autor se consideră săvârșirea de către un autor a unor acțiuni infracționale care nu au fost cuprinse de intenția celorlalți participanții,în acest caz pentru exces de autor ceilalți participanți nu sînt pasibili de răspundere penală. [p.1].

Conceptul de exces de autor presupune că în cadrul unei infracțiuni participații au stabilit din timp de realizat un act ilicit săvârșit cu intenție însă unul dintre co-făptuitori decide desine stătător să întreprindă acțiuni care încalcă legislația și ceilallți nu au avut scopul de a întreprinde sau nu sunt deacord chir dacă acestea au fost comise reieșind că fapta este săvârșită în participație și există motivul ca unul dintre participant să comită altceva decât s-a preconizat sau împrejurările săvârșirii actului s-au schimbat prin urmare și măsurile întreprinse de făptuitorii.

Prin exces de autor se înțelege o depășire a a drepturilor și obligațiilor unui participant la infracțiune caracterizate prin acțiunile sau inacțiunile răuvuitoare care destabilizează conduita socială dar și buna organizarea a organizației sau grupului criminal.

Termenul de exces de autor cunoaște două forme distinctive și anume ne referim la exces calitativ și exces cantitativ.

Primul termen exces calitativ de autor reprezintă faptul că în acțiunile participanților la infracțiune modul de săvârșire a faptelor infracțiuni este diferit de ceea ce s-a planificat manifestat printr-un ansamblul de metode și mijloace utilizate de către făptuitorii în cadrul faptei ilicite cum ar furtul din apartamente desi initial nu se dorea pătrunderea în încăpere doar sustragerea unui bun de pe lângă locuință.

Cu privire la termenul exces cantitativ de autor presupune că participanții la infracțiune săvârșesc acțiuni cu intenție prin care încalcă mai multe norme din legislația penală sau în urma acțiunilor ilicite întreprinse de aceștia rezultat obținut este diferit de cel preconizat datorită multitudinea de metode și mijloace întreprinse de către infractorii dar și buna organizare a membri grupului pentru atingerea obiectivelor propuse precum initial s-a dorit sustragerea unui bun din spațiul comercial dar a rezultat cu jaf sau omorul unei persoane prin urmare concluzia este că prejudicial cauzat victimei este considerabil față de cee ace s-a planificat initial.

Potrivit art.83 din Codul Penal al Republicii Moldova cu privire la aplicare pedepsei pentru participație este menționat faptul că organizatorul, instigatorul și complicele la o infracțiune, prevăzută de legea penală, săvârșită cu intenție se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor iar la stabilirea pedepsei se ține cont de contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii precum și de prevederile art.75 criteriile generale de individualizare a pedepsei pentru ca instanța de judecată să aplice sau să stabilească sancțiunea corespunzătorea faptelor ilicite dar luându-se în considerare și faptul că aplicarea sancțiunii să-și atingă scopul cum ar fi resocializarea, reeducarea bănuitului precum și prevenirea și combaterea infracțiunii în activitatea specială de investigații a organelor de ocrotire a normelor de drept [p.2].

Hotârea Plenului Curții Supreme de Justiție al Republicii Moldova cu privire la huliganism pct.8 este menționat situația când un participant la infracțiune deține arme sau alte obiecte pentru comiterea infracțiunii de vătămare a integrității corporale acesta le utilizează de sine stător fără ca ceilalți participanții să fie stabilit utilizarea acestora ca urmare are loc decesul persoanei în acțiunile respective nu se v-a aplica răspunderea penală celorlalți participanți doar dacă aceștia observă că unul din colegii deține arme sau alte obiecte periculoase și acceptă să fie utilizate fără a reacționa sau susține careva obiecții [p.8].

În cazul exesului calitativ de autor persoana săvârșește aceeași infracțiune dar în circumstanțe agravante pe când în cauzele excesului de autor cantitativ făptuitorul în cadrul unei infracțiuni săvârșește mai multe acțiuni infracționale.

Cazurile în care nu se i-a în calcul excesul de autor este reprezentat de situația când personei se oferă libertatea de a acționa în cadrul unei infracțiuni așa cum consideră de conviință de realizat dar situația când făptuitorul comite eroare auspra obiectul infracțiuni sau categoria de faptă săvârșită.

Prin Hotârârea Privind excepția de neconstituționalitate a art.328 alin.(3) lit.d) din Codul Penal (excesul de putere și depășirea atribuțiilor de serviciu soldate cu urmări grave) cu referință la termenul de urmări grave în coraport cu excesul de autor s-au este reprezentat de rezultatul excesului de autor [p.11].

În acest caz instanța a reiterat că la luarea deciziei trebuie să se țină cont de principiile prevăzute de Convenția Europeană a Dreptului Omului, art.7 evitându-se aplicarea legii defavorabile persoanei prevederea fiind declarată neconstituțională urmând ca organul legislativ să indice expres care sunt urmările grave pentru a nu se admite o interpretare eronată a normei în detrimentul persoanei.

Cu referință la subiectul abordat excesul de autor menționăm Hotârârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor nr. 23 din 28.06.2004 [p.12], pct.18 prevede situația de folosire a situației de serviciu la săvârșirea infracțiunii de abuz de putere sau abuz de serviciu în cazurile de escrocherie art.190 sau delapidarea averii străine art.191 aplicând prevederea de la art.118 din Codul Penal al Republicii Moldova calificarea infracțiunilor în cazul concurenței dintre o parte și un întreg astfel de fapte se vor aplica normele din Partea Specială a Codului Penal al Republicii Moldova.

Conceptul de exces de autor luăm în considerare atunci când suntem în prezența săvârșirea unei infracțiuni cu participație simplă adică nu există contradicție dintre norma generală sau specială sau mai exact fapta săvârșită nu are reglementată situația de depășire de către făptuitor a obligațiilor de serviciu sau îndatoriilor ce i-au revenit în cadrul unei infracțiuni.

Conceptul de exces de autor nu este definit de Dicționarul explicativ al limbii române ca termen integral dar separate acesta ar presupune următoarele prin exces este un abuz,exagerare,exces de măsură sau în cazul prezent termenul de excez de zel ar fi potrivit domeniului de studiu presupunând o exagerare,exagerat reprezentat de acțiunile întreprinse de către făptuitor în cadrul unei infracțiunii pe când termenul autor dicționarul oferă o definire juridică precum că este persoana care a săvârșit nemijlocit infracțiunea,făptuitor sau autorul unei crime [p.9].

Codul Penal al Republicii Moldova abrogat nu reglementează direct conceptul de exces de autor referindu-se în termeni generali astfel la art.17 din legea penală intitulat complicitatea specifică că gradul și caracterul participării fiecăruia dintre cooparticipanți la săvârșirea infracțiunii trebuie să fie luate în considerație de instanța de judecată la stabilirea pedepsei iar la art.17/1 cu privire la termenul organizația criminală în coraport cu subiectul excesul de autor este prevăzut că membrii organizației criminale poartă răspundere pentru apatenența la ea în cazurile prevăzute de Partea Specială a prezentului cod și pentru infracțiunile la a căror pregătire sau săvârșire au participat [p.3] prin urmare fiecare participant la infracțiune se stabilește mărimea sancțiunii de către instanța de judecată reieșind din faptele săvârșite și prejudiciul cauzat mai exact individualizarea răspunderii penale luându-se în calcul particularitățile generale sua speciale pe care fiecare persoană este individualizat de alte persoane din societate sau mai exact fiecare dintre noi nu suntem unici,identici fiind reprezentând o personalitate într-o societate diferențiindu-ne sub aspect exterior dar și interior datorită momentul apariției ca individ într-o societate și anume trăsătuirile generale de aspect și modul care acționăm,gândim sau percepem realitatea actuală influențati de factori externii sau de modul de conviețuire socială pe care trebuie să-l urmăm precum și de îndatoriile ca individ pentru buna organizare.

Codul Penal al României nu oferă o definire exactă a conceptului de exces de autor dar acestea pot fi indirect determinate reieșind din prevederile de la la capitolul VI Partea Generală intitulat autorul și participanții și anume art.49 –pedeapsa în cazul participanților iar art.50 - circumstanțe reale și personale sau art.74 -criterii generale de individualizare a pedepsei[p.7].

Conform art.49 din Codul Penal al României pedeapsa în cazul partiicpanților la infracțiune privind subiectul abordat excesul de autor este menționat că la stabilirea pedepsei se ține seama de

contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii prin urmare eventual unul din participanți la infracțiune fie autor,complice sau instigator dacă săvârșesc acțiuni care nu au fost susținute de ceilalți cooparticipanți la infracțiune datorită faptului că la săvârșirea unei infracțiuni totul este organizat până la mici detalii atribuindu-se fiecare persoane anumite îndatoririi iar dacă pe parcusul săvârșirii acțiunii ilicite intervine ceva să modifice ceea ce s-a preconizat atunci spre exemplu organizatorul sau alt participant implicat nemijlocit în săvârșirea faptei aprobă dreptul de a săvârși alte acțiuni pe lângă cele stabilite anterior.

Fiecare participant la infracțiune instanța de judecată stabilește sancțiunea aplicată în depedență de prejudiciul cauzat victimei aplicându-se prevederile art.74 alin.1 din capitolul VI individualizarea pedepselor,secțiunea 1 dispoziții generale cu referire la criteriile generale de individualizare a pedepsei unde este stipulat că la stabilirea duratei ori a cuantumului pedepsei se face în raport cu gravitatea infracțiunii săvîrșite și cu periculozitatea infractorului aplicându-se următoarele particularități de individualizarea a pedesei:

a) împrejurările şi modul de comitere a infracţiunii, precum şi mijloacele folosite ;

b) starea de pericol creată pentru valoarea ocrotită ;

c) natura şi gravitatea rezultatului produs ori a altor consecinţe ale infracţiunii ;

d) motivul săvârşirii infracţiunii şi scopul urmărit ;

e) natura şi frecvenţa infracţiunilor care constituie antecedente penale ale infractorului ;

f) conduita după săvârşirea infracţiunii şi în cursul procesului penal ;

g) nivelul de educaţie, vârsta, starea de sănătate, situaţia familială şi social.

Circumstanțe personale și reale reglementate de art.50 din Codul Penal al României au aspect important la subiectul abordat excesul de autor dat fiind faptul că la art.(1) este precizat că circumstanțele privitoare la persoana autorului sau a unui participant nu se răsfrâng asupra celorlalți concluzionăm faptul că fiecarui participant la infracțiune organele de ocrotire a normelor de drept cum este instanța de judecată stabilește sancțiunea personalizat datorită faptului că ne individualizăm în societate prin diferite criterii cum ar fi nivel de dezvoltare,educație,mediu de conviețuire,persoanale care comunicăm sau desfășurăm activitățile zilnice precum și factorii ereditarii pe care le-am moștenit de la părinții.

Potrivit art.50 alin.2[p.7] prevede că circumstanțele privitoare la faptă se răsfrâng asupra autorului și a participanților numai în măsura în care aceștia le-au cunoscut sau le-au prevăzut astfel privind aplicarea excesului de autor nu devine aplicabilă dacă participantul la infracțiune săvârșește o altă infracțiune din diverse motive pentru a înlătura un obstacol sau ușura activitatea infracțională despre acest fapt fiind cunoscut celorlalți co-făptuitori sau tacit au exprimat îndeplinirea acesteia datorită faptului fără realizarea acesteia activitatea infracțională nu era complet realizabilă cum ar decoperirea persoanelor ce au săvârșit infracțiunea,metodele sau mijloacele folosite pentru îndeplinirea activității infracționale sau descoperirea faptei infracționale.

Conceptul exces de autor o regăsim reglementată în diverse acte normative dar în aspecte generale este reglementată aceași structură și formă caracterisică generală fiind aplicată de organele de ocrotire a normelor de drept pentru prevenirea și combaterea infracționalității.

Referințe:

1. Excesul de autor: noțiune. forme, reguli de calificare, Copețchi Stanislav.Revista Omul,criminologia,știința.Ediția a 2-a,Vol.1,p.337-342,Chișinău 2023;

2. Codul Penal al Republicii Moldova adoptat la 18.04.2002, în vigoare la 12.06.2003; Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 2002 Nr.128-129;
3. Codul Penal al Republicii Moldova din 24.03.1961 în vigoare la 24.04.1961 cu modificări și completări până la 17.10.2001, Chișinău 2001 (Abrogat);
4. Comentariu Alexei Barbăneagră Codul Penal al Republicii Moldova adoptat la 18.04.2002, în vigoare la 12.06.2003;
5. Decizii ale instanțelor de judecată cu privire la participația penală. Vizitat:15.08.2024;
6. Algoritmul calificării faptei infracționale în cazul excesului de autor calitativ,Daniel Martin,Stanislav Copețchi.Integrare prin cercetare și inovare, Revista: Științe juridice și economice,10-11 noiembrie 2015 p.50-53,Chișinău 2015;
7. Codul Penal al României din 17.07.2009 (Legea 286/2009) Publicat în Monitorul Oficial nr.510 din 24.07.2009.
8. Hotârârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova de modificare și completare a Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.4 din 19 iunie 2006 "Cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism " ;
9. DEX-Dicționarul explicativ al limbii române;
10. Stela Botnaru,Alina Șavga,Vladimir Grosu,Mariana Grama, Drept Penal Partea Generală ,Volumul I,Chișinău : Cartier juridic 2005.
11. Hotârârea Privind excepția de neconstituționalitate a art.328 alin.(3) lit.d) din Codul Penal (excesul de putere și depășirea atribuțiilor de serviciu soldate cu urmări grave), HCC nr.22,Dosarul nr.94g/2018.
12. Hotârârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor nr. 23 din 28.06.2004 Buletinul Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova, 2004, nr.8, pag.5